

Akademia Finansów i Biznesu Vistula
z siedzibą w Warszawie

Znaczenie ujawnień informacyjnych w świetle
nowych wymogów stawianych firmom w
USA i UE po roku 2000

Streszczenie rozprawy doktorskiej:

mgr Małgorzata Smoleń-Bojańczyk

Promotor:

dr hab. Ryszard Michalski, prof. AFiBV

Warszawa 2020

Jednym z kluczowym czynników wpływających na niestabilność i kryzysy we współczesnej gospodarce jest zmiana struktury własnościowej wielu przedsiębiorstw i towarzyszące temu oddzielenie własności od zarządzania. Procesy te doprowadziły do różnych konfliktów pomiędzy akcjonariuszami i menedżerami. Relacje te opisywane są między innymi przez teorię agencji oraz teorię efektywności informacyjnej, szeroko opisywaną przez E. Famę.

Z punktu widzenia teorii agencji i bezpieczeństwa inwestorów niezwykle ważne są jakość, prawdziwość i rzetelność informacji przez nich otrzymywanych. Informacja finansowa może być czynnikiem łagodzącym asymetrię informacyjną między uczestnikami rynku kapitałowego albo wprost przeciwnie, o ile została zmanipulowana, zwiększać skalę asymetrii.

Wprowadzone w ciągu ostatnich 20 lat gruntowne zmiany w zakresie regulacji obowiązków sprawozdawczych spółek zarówno w Stanach Zjednoczonych, jak i Unii Europejskiej poprzedził cały ciąg zdarzeń i kryzysów powiązanych z niestabilnością w gospodarce, który widoczny był w ciągu ostatnich 30 lat.

Niniejsza dysertacja traktuje o znaczeniu skali ujawnień informacji finansowych dla bezpieczeństwa obrotu na rynkach kapitałowych oraz wpływie nowych, znacznie szerszych ujawnień na zmniejszenie kosztów agencji i asymetrii informacyjnej pomiędzy uczestnikami rynku kapitałowego. Autorka przeanalizowała m.in. związek zakresu ujawnień z teorią rachunkowości i prawem finansowym. W pracy doktorskiej poddano analizie przyczyny nowych ujawnień w raportach rocznych spółek oraz wady i zalety tychże ujawnień.

Wysoka jakość udostępnianej w formie sprawozdań finansowych informacji ma za zadanie przyczyniać się do zmniejszania poziomu asymetrii informacyjnej wśród interesariuszy przedsiębiorstwa. Z dokonanej w dysertacji analizy wynika, że trudno oczekiwać harmonizacji standardów księgowych i raportowania finansowego na poziomie stworzenia jednego zunifikowanego zestawu standardów księgowych i raportowania finansowego w skali świata. Determinowane jest to przez różne potrzeby amerykańskich, europejskich czy azjatyckich rynków finansowych oraz różnice kulturowe, ekonomiczne i organizacyjne firm. Pomimo podejmowanych na skalę międzynarodową wysiłków w tym zakresie i niejednokrotnie wprowadzania nowych, bardziej zharmonizowanych rozwiązań regulacyjnych jednocześnie w MSSF, US GAAP i przepisach krajowych różnic nadal jest zbyt wiele, aby sprawozdania sporządzane w oparciu o różne standardy można uznać za w pełni porównywalne. Wszelkie działania organizacyjne podejmowane na świecie, mające na celu zmniejszenie różnic prezentacyjnych należy jednak ocenić pozytywnie jako zmierzające do zmniejszenia asymetrii informacyjnej użytkowników informacji finansowej.

Rozprawa ta ma na celu wykazanie, że pomimo znacznie zwiększonego i bardziej szczegółowego zakresu ujawnień informacyjnych wobec firm sytuacja inwestorów nie uległa poprawie i w dalszym ciągu to oni ponoszą koszty skandali korporacyjnych. Jednocześnie pomimo wielu nowych regulacji prawnych pozycja menedżerów powodujących nadużycia i skandale finansowe nadal jest dość komfortowa i niezwykle trudno wyciągnąć wobec nich konsekwencje zarówno na gruncie prawa karnego, jak i cywilnego.

Istotnym czynnikiem stymulującym nadużycia jest konstrukcja menedżerskich pakietów wynagradzania polegająca na tym, że premia za osiągnięte wyniki kilku- lub kilkunastokrotnie

przewyższa wynagrodzenie podstawowe menedżera. W konsekwencji osiągnięcie wyniku staje się celem nadrzędnym, nawet jeśli wymaga to znacznego nagięcia obowiązujących reguł, odejścia od obowiązujących standardów księgowych czy złamania zasad. Prowadzi to niejednokrotnie do publikowania sfałszowanych danych finansowych. Jest to tym atrakcyjniejsze, że brakowi konsekwencji wobec menedżerów z tego tytułu towarzyszy nieskuteczność systemu prawnego zarówno w przypadku dochodzeń na drodze karnej, jak i cywilnej, często pomimo dobrych rozwiązań zawartych w przepisach prawa.

Prowadzi to do wniosku, że w każdym z analizowanych systemów prawnych i regulacyjnych należałoby zaostrzyć konsekwencje karne i finansowe wobec menedżerów za oszustwa i manipulacje księgowe (finansowe) oraz wprowadzić (spowodować) nieuchronność tych konsekwencji. Ostatecznie za nieskuteczność i nieudolność systemu prawnego płacą akcjonariusze, a w przypadku manipulacji prowadzących do kryzysów jak w latach 2008-2009 także podatnicy.

Przeprowadzone w dysertacji badania wielu skandali księgowych i finansowych, w których również renomowane firmy audytorskie odegrały znaczącą i niechlubną rolę, dowodzą, że opinia biegłego rewidenta nie musi być jakimkolwiek zabezpieczeniem sytuacji inwestora.

Ponadto niektórzy uczestnicy rynku kapitałowego świadomie i celowo nie wypełniają wymogów informacyjnych, gdyż nie wiąże się to z nieuchronnymi i odczuwalnymi konsekwencjami. Dodatkowo należy uwzględnić fakt, że ujawnienie informacji może być niewygodne dla spółek. Narzędzia nadzoru, wynikające z aktualnych regulacji prawnych, o ile w ogóle są wykorzystane przez organy nadzoru, nie chronią jednak dostatecznie dotychczasowych udziałowców.

Teza:

Pomimo poczynionych postępów w zakresie regulacji prawnych i nowych ujawnień informacyjnych nadal istnieje potrzeba zaostrzenia wymogów informacyjnych oraz zwiększenia odpowiedzialności cywilnej i karnej menedżerów za fałszowanie informacji oraz podejmowane decyzje.

Cele rozprawy

Celem głównym rozprawy jest wykazanie, że pomimo znacznie zwiększonego i bardziej szczegółowego zakresu ujawnień informacyjnych wobec firm sytuacja inwestorów nie uległa poprawie i w dalszym ciągu to oni ponoszą koszty skandali korporacyjnych

Oprócz celu głównego rozprawy sformułowano następujące cele cząstkowe:

- 1) przedstawienie miejsca informacji finansowej we współczesnej rachunkowości oraz użyteczność tej informacji w warunkach niestabilności gospodarowania,
- 2) dokonanie analizy struktury i treści ujawnień informacji finansowych przez firmy w ich raportach rocznych.
- 3) dokonanie analizy krajowych i międzynarodowych regulacji prawnych w świetle problematyki ujawniania informacji finansowych w raportach rocznych, oraz ich wpływu na sytuację inwestorów i użytkowników informacji finansowej.

Analiza struktury i treści ujawnień informacji finansowych oraz ich wpływu na kształtowanie się kosztów agencji, przeprowadzone w rozdziale piątym, stanowią wykonanie drugiego i trzeciego celu cząstkowego oraz celu głównego niniejszej rozprawy.

Metody badawcze, zastosowane w celu napisania rozprawy:

- 1) metoda historyczna – polegająca na wykorzystaniu literatury zagranicznej i polskiej;
- 2) metoda badania dokumentów - przepisów prawnych: w tym międzynarodowych standardów sprawozdawczości finansowej, krajowych standardów rachunkowości oraz amerykańskich standardów rachunkowości, rozporządzeń i dyrektyw Unii Europejskiej oraz regulacji wydanych przez Security Exchange Commission w Stanach Zjednoczonych;
- 3) metoda przypadków indywidualnych (case study), polegająca na poddaniu dokładnej analizie przypadków skandali korporacyjnych czy audytorskich;
- 4) metoda dedukcji – pozwalająca na realizację poszczególnych celów szczegółowych w ramach wnioskowania dedukcyjnego;
- 5) metoda analizy porównawczej, która polega na rozróżnieniu i porównaniu elementów całości w odniesieniu do przyjętych wzorców.

Akademia Finansów i Biznesu Vistula
z siedzibą w Warszawie

The importance of information disclosures in
the light of new requirements for companies in
the US and EU after year 2000

Summary of Doctoral Dissertation:

mgr Małgorzata Smoleń-Bojańczyk

Supervisor

dr hab. Ryszard Michalski, prof. AFiBV

Warszawa 2020

One of the key factors affecting instability and crises in the modern economy is the change in the ownership structure of many enterprises and the associated separation of ownership from management. These processes have led to various conflicts between shareholders and managers. These relationships are described, among others, by the agency theory and the theory of information efficiency, widely described by E. Fama.

From the point of view of agency theory and investor security, quality, truthfulness and reliability of the information they receive are extremely important. Financial information may be a factor mitigating information asymmetry between capital market participants or, on the contrary, if information has been manipulated, increase the scale of asymmetry.

The fundamental changes introduced in the period of last 20 years in the scope of regulation of companies' reporting requirements, both in the United States and the European Union were preceded by a whole series of events and crises related to economic instability, which was visible in the last 30 years.

This dissertation deals with the importance of the scale of financial information disclosures for the security of trading on capital markets and the impact of new, much wider disclosures on reducing agency costs and information asymmetry between capital market participants. The author analyzed, among others, relationship between the scope of disclosures and accounting theory and financial law. The dissertation analyzes the reasons behind new disclosures in the annual reports of companies and the pros and cons of these disclosures.

The high quality of information published in the form of financial statements is intended to contribute in reducing the level of information asymmetry among the company's stakeholders. The analysis carried out in the dissertation shows that it is almost impossible to expect harmonization of accounting and financial reporting standards at global scale by creating one unified set of standards. This is determined by the different needs of the American, European or Asian financial markets as well as cultural, economic and organizational differences and background of companies. Despite intensive international efforts and the introduction of new, more harmonized solutions in IFRS, US GAAP and national regulations simultaneously, there are still too many differences to make reports based on different standards fully comparable. However, all organizational activities undertaken in international scale directed at reducing presentation differences, should be positively assessed, as aimed at reducing the information asymmetry of financial information users.

The main goal of the dissertation is to prove that despite the significantly increased and more detailed scope of information disclosures demanded from companies, the situation of investors has not improved and they still bear the costs of corporate scandals. At the same time, despite many new legal regulations, the position of managers causing fraud and financial scandals is still quite comfortable and it is extremely difficult to draw consequences against them on the ground of criminal and civil law.

An important factor stimulating corporate and financial scandals is the construction of managerial remuneration packages. In fact, in many cases, the bonus for the results achieved exceeds several times the basic remuneration of the managers. Consequently, achieving the

result becomes the primary goal, even if it requires a significant bending of the existing rules, a departure from the applicable accounting standards or breaking the rules. As a result this often leads to the publication of fraudulent financial data. This is the more attractive because the lack of the consequences for managers in this respect, is accompanied by the ineffectiveness of the legal system in both criminal and civil law, often despite good, existing legal solutions. Conditions described above lead to the conclusion, that in each of the analyzed legal and regulatory systems, it would be necessary to tighten the criminal and financial consequences against managers for fraud and accounting (financial) manipulation, and to introduce the inevitability of these consequences. Ultimately, the shareholders and taxpayers pay for the ineffectiveness and inefficiency of the legal system, like in the case of manipulations leading to crises as in 2008-2009.

Disclosing the correct and detailed information can be uncomfortable for companies for various reasons. This results in the fact that some capital market participants knowingly and intentionally fail to comply with information requirements, as this does not entail inevitable and perceptible consequences for managers.

Research conducted in the dissertation of many accounting and financial scandals, in which also reputable auditing companies played a significant and shameful role, prove that the auditor's opinion does not have to be any kind of security for the investor's situation.

The thesis:

Despite progress made in the areas of legal regulations and disclosure of corporate information there is still a need to tighten information requirements and increase the civil and criminal liability of managers for falsifying financial information and decisions made.

The main objective and specific objectives

The main objective of the dissertation is to prove that despite the significantly increased and more detailed scope of information disclosures demanded from companies, the situation of investors has not improved and they still bear the costs of corporate scandals.

For the purpose of the main objective, it was necessary to achieve the following **specific objectives**:

- 1) presentation of the place of financial information in modern accounting and the usefulness of this information in conditions of unstable economy;
- 2) analyzing the structure and content of disclosures of financial information by companies in their annual reports;
- 3) analyzing national and international legal regulations in the light of the issue of disclosing financial information in annual reports, and their impact on the situation of investors and users of financial information.

Methodology

The objectives of the dissertation determined the research methods used in the dissertation:

- 1) historical method – based on the use of foreign and Polish literature;
- 2) method of examining documents - legal regulations: including International Financial Reporting Standards, International Accounting Standards and American Accounting Standards (US GAAP), regulations and directives of the European Union and regulations issued by the Security Exchange Commission in the United States;
- 3) case study - consisting of thorough analysis of cases of corporate or audit scandals;
- 4) deduction method - enabling the implementation of individual specific objectives as part of deductive reasoning;
- 5) the method of comparative analysis, consisting of on the distinction and comparison of elements of the whole in relation to the adopted patterns..